

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 18. oktobra 1856.

Kako se dajo kmetiški fantje že od mladih nóg umnega kmetijstva djansko učiti.

Kmetuje se z dobičkom le takrat, kadar pridne roke vodi umnost. Navadno mislijo ljudje, da se kmetijstva ni treba učiti, in da zamore hlapec že gospodar biti, če le zna gnoj iz hleva kidati, in dekla je že gospodinja, če le kravo pomolze. Čudno je to, da ljudje ravno od kmetijstva mislijo, da se ga ni treba učiti, čeravno je umno kmetijstvo znanost, ktera se opira na deset družih vednost. Če je fant pri kakem čevljarji večkrat vidil čevlje delati, bo tudi kakošen par skerpal, pa kako, in koliko bo usnja potratil! In če šušmári sedaj tudi več let naprej, zmiraj bo le mojster-skaza. Takemu ne bo nobeden rad dal delati, če le vé za kakega drugega dobrega mojstra.

Pri kmetijstvu je pa ravno nasproti. Kmet se šteje za kmetovavca, če tudi gnoj in gnojnico trosi, da se Bogu usmili, ker nima pravega zapopadka od gnoja, — če tudi vse svoje dela nerodno opravlja in se mu povsod vidi, da je mojster-skaza.

Malo spoštuje častitljivi stan kmetijski, kdor misli, da iz navadnega hlapca se naredí umen kmetovavec!

In vendar bi bilo vse to po starem kopitu ostalo, ako bi se ne bili premenili časi in bi novi časi ne silili kmetovavca, da bo mogel drugač orati, ako bo hotel preorati hovjovje in robidovje starih šeg in starih vraz.

Da pa se kmetiški mladini pomaga k potrebnim vedam v kmetijskem stanu in da se ji priložnost ponudi se učiti kmetijstva, se napravljajo ljudske šole, to je, šole po kmetih že tako, da se saj pervine in poglavitni nauki v kmetijstvu malo po malem razlagajo v teh šolah. In gotovo je, da se bo v tem čedalje več storilo, ker mahoma se ne dá vse pre narediti. Manjka pred vsem še učiteljev, ki so v stanu se podstopiti tega nauka, čeravno ljudske šole ne bojo nikoli namena imela, mladino popolnoma kmetijstva učiti. Dosti je, da se ji le malo po malem oči odpró, da spoznajo: zakaj to tako, uno pa tako. Da se ji le to razloži, bo dobra glavica začela kmali misliti in ena dobra misel ji bo odperla deset drugih.

Da pa učiteljem ne bo velika težava mladino po ti poti pripravljati za višje zapopadke in jo iz mladih nog učiti djanskega kmetijstva, bomo skusili pokazati v sledečem:

Naj pelje učitelj učence svoje k gnojnišču, iz kterega se kadí in ki se pari, — tû ima lepo priložnost jim razložiti, kako se gorkota, tista moč, ktera vse na svetu oživlja, iz trohnjenja in gnjilenja izbuja, — in jim tako očitno pokazati, da je gnoj polju tudi zatega voljo koristen, ker ga greje. — Dalje jim zamore pokazati, da vsaka sperstenéna stvar bolj černkasta prihaja in da tedaj zemlja, ako se pridno gnoji, je čedalje bolj černa. — Na kakem černo pobarvanem (poštrihanem) brunu, če sonce na-nj sije, jim zamore pokazati, kako veliko gorkeji je memo kakega družega pobeljenega, in jim tako razloček pred oči postaviti, ki je med črnimi in temnimi stvarmi in pa med belimi in svetlimi: une se razgrejejo hitreje in močneje, te pa manj in tudi počasi, — potem bojo lahko zapopadli, zakaj gnojno in pridno obdelano njivo sonce bolj zgreje kot pusto, ne pognojeno. Tudi mu pri-

ložnosti ne bo manjkalo, jim pokazati, kako spomladi v taki zemlji vse hitreje in veselejše cvetè. — Kadar pride dimnikar dimnik v šolo ometat, naj vzame učitelj pehar saj in jih pozimi raztrosi po senožeti; spomladi naj učencem pokaže, kako trava na tem mestu veliko gostejša in lepša raste, in tako bojo učenci njegovi s svojimi očmi vidili, da saje, ker černijo zemljo, jo bolj grejejo, pa tudi dobro gnojijo, — po takih očitnih skušnjah ne bojo kmetje več saj za kakošen plot ali na cesto metali, ampak jih obračali za dober gnoj. Ravno tako skušnjo jim zamore narediti na majhnem kosu zemlje z gnojnico, in kmetje ne bojo več pustili, da bi se z deževnico vred odtekala iz dvorišča.

S takimi pervinami se zamore nauk začeti, ki jih vsak lahko vidi, ošlata, obduha, in ktere tudi mlada glavica igraje zapopade.

Sto in sto kmetov osipuje svoj krompir vsako leto, pa vendar prav ne vé: zakaj. Na krompirji pa zamore učitelj učencikom pokazati, kako krompirjeve štible iz semena kviško rastejo, kako seme le iz tistega dela korenine poganja in na koreninah krompir dela, ki so pod zemljo; če več se tedaj zemlje okoli semena (celega ali razrezanega krompirja) nasuje, toliko več zamore korenin pognati in toliko prej so novi krompirčiki z zemljo pokriti, in to stori, da bolje rastejo in debeleji prihajajo. Tudi jim zamore razložiti, da pozneje ni treba krompirja osipavati in da je zadosti, ako ga le plevéla otrebi, če je izperva njiva bila za čevlj globoko preorana in vsajeni krompir za pol čevlja z zemljo pokrit; s tem se ovaruje tudi, da se novi mali krompirčiki pri okopovanji in osipanju ne poškodujejo. Tudi jim zamore pokazati, da na to vižo sajeni krompir se zamore zgodaj (rano) spomladisaditi brez nevarnosti, da bi mu pomladanski nočni mraz škodoval, in ker po ti poti poprej v zemljo pride, ne kalí v hramih, kar krompirju le moč jemlje.

Naj bojo ti izgledi zadosti. Še sto in sto družih bi lahko naštel v dokaz, kako se dajo kmetiški otroci že iz mladih nog kmetijstva djansko učiti in tako tista potrebna podlaga postaviti k višji kmetijski vednosti, brez ktere bo kmetom čedalje težje izhajati.

Izgled umnega živinorejca — naj bolji nauk drugim.

(Konec.)

Če bi se mlada živina pitala, ki pri dobri klaji tudi raste, bi se ji mogla, kakor težja prihaja, od tedna do tedna po enaki postavi piča dokladati.

Kar s pitanjem dorašeni živini teže priraste, je skorej vse meso in mast; koža, kosti, glava, noge in drobovina ostanejo pri starem; zboljšek gré le na meso in loj. Kar tedaj živina v pitanju več od navadnega vsakdanjega živeža za odebelenje povžije, plača z mesom in lojem. Tedaj kakor živina pri pitanju na teži raste, raste na mesu in na loji, in loj v primeri mesa, večidel peti del mesa. Postavimo, pitaven vol z 8 centi, ima dopitan 10 centov in 80 funtov žive teže, ima tedaj mesá 460 funtov, loja po 96 funtov.

Je živinče dopitano, je potlej zaverženo vse, kar se mu dalje poklada; ker se potlej ne pita več, mar še raje